

Küresel Krizin İstihdam Üzerindeki Etkileri: Karaman İli Örneği*

Nihat IŞIK¹

Onur CEYLAN²

¹ Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü

² Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü

Özet

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde baş gösteren ve derin etkileri 2008 yılında ortaya çıkmaya başlayan finansal kriz hızla diğer bölgelere yayılmış ve ülkemizi de etkisi altına almıştır. Bunun açık bir göstergesi olarak işsizlik oranı kriz öncesi %10-11 düzeyinden %15-16'lara kadar yükselmiş, makro düzeyde ortaya çıkan bu tür olumsuzlukların yerel düzeyde de önemli yansımaları olmuştur.

Küresel krizin istihdam üzerindeki etkisinin kriz öncesi ve kriz sonrası veriler ışığında Türkiye ve Karaman ili özelinde eşanlı olarak incelendiği bu çalışmadan elde edilen bulgulardan bazıları; Türkiye ve Karaman'da iş başvurularının önceki dönemlere göre iki kattan fazla artış gösterdiği, başvuruların en çok arttığı kesimin okur-yazar olmayanlar grubu olduğu, yükseköğretim mezunu başvuru sayısında yaklaşık %63 oranında artış yaşandığı, özellikle 2009 yılında sanayi, inşaat ve tarım sektöründe çalışan sayısında yaşanan azalmanın nispeten hizmetler sektöründe istihdam edildiği şeklinde sıralanabilir.

Anahtar Kelimeler: Kriz, İstihdam, Türkiye, Karaman.

JEL Sınıflandırması: E24, G01, J21

Effects of the Global Crisis on Employment: Case of Karaman Province

Abstract

The financial crisis that appeared in the U.S. and started to evoke its deep effects in 2008 has expanded to the other regions fast and also affected our country. As its obvious indicator, the unemployment rates increased to 15-16% from 10-11%. There have been important reflections on the regional level caused by those problems that occurred in macroeconomic level.

Some evidences from the study that simultaneously examines the effects of global crisis on employment in the light of indicators before and after the crisis for Turkey and Karaman Province are; applications in Turkey and Karaman have risen more than twice according to previous periods, the most rise of applications is in the illiterate group, the ratio of applications for well educated people has increased 63%, the decrease of employee account in industry, construction and agriculture sectors has relatively employed in services sectors notably in 2009.

Key Words: Crisis, Employment, Türkiye, Karaman.

JEL Classification: E24, G01, J21

* Bu çalışma, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi tarafından 17-19 Haziran 2010 tarihlerinde Sivas'da düzenlenen II. Yerel Ekonomiler Kongresi'nde sunulan bildirinin revize edilmiş halidir.

1. Giriş

Günümüzde ülkeler arasında karşılıklı bağımlılığın artmasının doğal bir sonucu olarak, dünyanın herhangi bir bölgesinde ortaya çıkan bir kriz, yayılma etkisi nedeniyle o bölge ile olan ekonomik ilişkinin derecesine bağlı olarak farklı boyutlarda da olsa birçok ülkeyi etkisi altına almaktadır. 1990 sonrası mali küreselleşme kapsamında sermaye hareketlerinde serbestleşmenin hızla artması krizlerin yaygınlığını ve şiddetini artırmış ve bu durum makroekonomik büyüklüklerde ciddi bozulmalara yol açmıştır. Nitekim 1990'lı yıllar boyunca dünyanın değişik yerlerinde krizler ortaya çıkmış ve bu krizlerin ciddi etkileri olmuştur³. Bu krizlerin temel özelliği gelişmekte olan ülke ya da bölgelerde başlayarak etrafa yayılmasıdır. Buna karşın, 2007 ortalarından itibaren etkileri görülmeye başlanan, 2008 ve özellikle 2009 yılında yıkıcı etkileri daha da artan ABD merkezli finansal kriz ise uzun bir

³ Bu krizler arasında 1994, 1999 ve 2000 yıllarında ülkemizde yaşanan krizler, 1997 Asya Krizi, 1998 Rusya Krizi ve 1999 Arjantin Krizi sayılabilir.

aradan sonra gelişmiş bir ülkede başgösterip oradan tüm dünyaya yayılmıştır. Söz konusu finansal krizin, sub-prime kredilerin dağıtımında ve mortgage piyasalarının düzenlenmesinde finansal denetim mekanizmasının etkin işlememesi nedeniyle ortaya çıktığı ve 1929'dan beri dünya ekonomisinin yaşadığı en büyük kriz olduğu değerlendirilmeleri yapılmıştır.

Krizden başta ABD olmak üzere tüm Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ve diğer gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler çeşitli şekillerde etkilenmiştir.

ABD'nin dünya Gayri Safi Yurtiçi Hasıla(GSYH)'sı içerisindeki payının büyüklüğü dikkate alındığında⁴, krizin tüm dünya finansal ve reel piyasalarını etkilemiş olması şaşırtıcı değildir.

⁴ Her ne kadar ABD'nin dünya GSYH'sı içerisindeki payında son yıllarda bir azalma olsa da hâlâ oldukça önemli bir düzeydedir. Nitekim 1990'da %24.8 olan sözkonusu oran 2000'de %23.6'ya, 2009'da ise %20.4'e gerilemiştir. 2010 yılına ilişkin tahmin %20.2, 2015 için ise %18.4'dir(World Economic Outlook Database, October 2010),http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/02/weodata/index.aspx, Erişim Tarihi:11.10.10

Kriz finans kesiminde ortaya çıkmış olsa da, sektörler arasındaki karşılıklı bağımlılık dikkate alındığında kısa sürede reel sektöre, diğer bir ifadeyle mal ve hizmet üreten sektörlerle de yansımış ve birçok ülkede istihdam oranlarında ve üretim düzeyinde ciddi düşüşler yaşanmıştır. Kriz, 2009 yılı verilerine göre Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) açısından 186 ülke arasında 17. sırada⁵ bulunan ülkemizde de etkisini göstermiş ve krizin ardından 2008 ve 2009 yıllarında diğer ülkelerde olduğu gibi büyüme, istihdam oranı vb. makroekonomik performansı belirleyen temel değişkenlerde önemli düşüşler ortaya çıkmıştır.

Bu kapsamda, ülkenin ihracatında düşüşler yaşanmış, buna bağlı olarak üretimde daralma ve işsizlik oranında artış ortaya çıkmıştır. Nitekim 2008 yılında %0,7 seviyesine gerileyen büyüme oranı 2009 yılında yerini %4,7 küçülmeye bırakmış, işsizlik oranı 2009 yılında bir önceki yıla göre 3,0 puan artarak %14 seviyesine ulaşmıştır⁶.

Bu çalışmada, 2004'den 2010 yılı ilk üç ayına kadar olan döneme ilişkin veriler aracılığıyla istihdamın izlediği trend; cinsiyet, eğitim, yaş ve sektörel dağılım alt göstergeleri itibarıyla incelenecektir. Bu yönüyle çalışmanın, küresel finans krizi öncesi ve sonrasında hem Türkiye, hem de Karaman ilinde istihdamın nasıl bir değişim sergilediğine ilişkin bazı ipuçlarının elde edilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İstihdamda meydana gelen gelişmeleri ortaya koyabilmek amacıyla çalışmanın ikinci kısmında, krizin işgücü piyasalarındaki etkileri üzerinde durulmuş, dünyada ve seçilmiş bölgelerde büyüme ve işsizlik oranlarında yaşanan gelişmeler irdelenmiştir. Üçüncü kısımda ise hem Türkiye, hem de Karaman ilinde istihdamın kriz öncesinde ve sonrasında gösterdiği değişim, istihdamın; cinsiyet, eğitim durumu vb. alt bileşenleri temelinde incelenmiştir. Çalışma sonuç ve değerlendirme kısmıyla tamamlanmıştır.

2. Krizin İşgücü Piyasaları Üzerindeki Etkileri

Ekonomik kriz, en genel tanımı itibarıyla ekonomik karar birimlerinin davranışlarında iç ve dış konjunktur nedeniyle meydana gelen ani ve beklenmedik değişimler olarak tanımlanabilir. Diğer bir ifadeyle ekonomik kriz, bir ülkede beklenmedik bir şekilde çeşitli nedenlerle ya da yönetimlerin yanlış politikalar uygulaması sebebiyle ortaya çıkan makroekonomik buhranlardır (Apak-Aytaç, 2009: 17).

Etkileri bakımından krizler genel olarak reel sektör krizleri ve finansal krizler olarak iki başlık altında incelenebilir. Reel sektör krizleri; mal, hizmet ve emek piyasalarında üretimde ve/veya istihdamda önemli ölçüde daralmalar biçiminde ortaya çıkar. Finansal

krizler ise ekonominin reel kesiminde tahrip edici etkiler doğurabilen ve piyasaların etkin işleyişini bozan finansal piyasa çöküşleridir (Delice, 2003: 58).

Reel sektör krizleri, mal ve hizmet üretiminde ve istihdamda ciddi düşüşlerin meydana gelmesiyle kendini gösterir. Mal piyasasında fiyatlar genel seviyesinin artması belirli bir sınırı aşarsa enflasyon krizi ortaya çıkar. Finansal krizler ise, döviz ve hisse senedi gibi finansal piyasalardaki ani dalgalanmalar ile bankalara geri ödenemeyen kredilerin (batık kredi) aşırı derecede artması sonucunda meydana gelir (Üzeyir, 2003: 5). 2008 yılında ortaya çıkan krizde de buna benzer bir durum yaşanmıştır.

Irving Fischer ise, 1929 buhranını yorumlamak üzere kaleme aldığı ve 1933 yılında yayınlanan makalesinde, spekülasyon, güven ve aşırı borçlanma arasındaki ilişkiye vurgu yapmıştır. Fischer, piyasalarda oluşan aşırı spekülasyonun borçlanarak yapılmasının çok tehlikeli olabileceğine işaret etmektedir (Fischer, 1933:5). İlginç olan ise, 1929 krizi sonrası yapılan bu yorumun 2008 krizini de kapsar nitelikte olmasıdır. Her iki kriz için de devletin düzenleyici ve denetleyici rolünü etkin bir şekilde yerine getirmediği ve yaşananlara seyirci kaldığı eleştirileri yapılmıştır. Serbest piyasa mekanizmasının işleyişini bozarak krize zemin hazırlamak bir yana, krizin nedenini serbest piyasa olarak ilan edip piyasayı daha fazla devlet müdahalesine maruz bırakma gibi bir olgu ortaya çıkmıştır. Serbest piyasada yatırımcı kararlarını alırken, olabildiğince özgür bir ortamda hareket edebilmelidir. Finansal piyasalarda rekabetin sağlanamaması, kredi mekanizmasının etkin bir şekilde çalışmasını engelleyerek yatırımların azalmasına neden olur ki bunun sonucu işsizliğin artması ve büyümenin azalmasıdır. Burada yapılması gereken, denetim mekanizmasının etkin bir şekilde uygulanmasının sağlanması, yapılacak müdahalelerin de gereğinden önce ya da çok geç değil, en uygun zamanda yapılmasıdır (Özyıldız, 2009:199).

ABD'de başlayıp dünyayı etkisi altına alan küresel finansal kriz, aralarındaki yakın etkileşim nedeniyle reel sektör üzerinde de büyük etkiler yol açmıştır. Bu kapsamda piyasalarda yaşanan daralmanın bir sonucu olarak; harcamalar kısılmış, satışlar azalmış, üretimdeki daralma istihdam verilerine de yansımış ve işsizlik oranlarında önemli artışlar ortaya çıkmıştır. Yaşanan olumsuzluk ekonomideki sektörler arasındaki karşılıklı etkileşimin doğal bir uzantısı olarak birçok makroekonomik göstergeye de yansımıştır. Bu kısımda gerek dünyanın değişik bölgelerinde, gerekse de ülkemizde küresel finans krizinin neden olduğu sonuçlara ilişkin bir değerlendirme yapabilmek amacıyla seçilmiş bazı göstergeler üzerinde durulacaktır. Tablo 1'de Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından yayınlanan *IMF World Economic Outlook October 2010* verileri çerçevesinde; Dünya, ABD, AB, Gelişen Asya ve Türkiye'de 2006-2010 yılları arasında GSYH'deki yıllık değişim (%) verilmiştir.

⁵CIA World Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>, 1.10.2010.

⁶2009 yılı sonunda on iki aylık ortalama %14 olan işsizlik oranı, söz konusu yılın Şubat ayında tarihi zirve yaparak %16,1 seviyesine kadar yükselmiştir.

Tablo 1: GSYH Oranları (%)

	2006	2007	2008	2009	2010*
Dünya	5,2	5,3	2,8	-0,6	4,7
ABD	2,7	2,1	0,4	-2,4	3,1
Avrupa Birliği (AB)	3,5	3,2	0,8	-4,1	1,6
Gelişen Asya Ülkeleri Ortalaması	10,4	11,4	7,7	6,8	9,4
Türkiye	6,9	4,7	0,7	-4,7	7,8

Kaynak : IMF, World Economic Outlook, Crisis and Recovery, October 2010. * Tahmin <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/02/weodata/index.aspx>, Erişim Tarihi: 11.10.2010.

Tablo 2: İşsizlik Oranları (%)

ÜLKELER	2005	2006	2007	2008	2009	2010*
ABD	5,1	4,6	4,6	5,8	9,3	9,7
Avrupa Birliği (AB)	8,9	8,2	7,2	7	8,9	10
Japonya	4,4	4,1	3,8	4	5,1	5,1
Rusya	7,6	7,2	6,1	6,4	8,4	7,5
Türkiye	10,3	9,9	10,2	11	14	11

Kaynak : IMF, World Economic Outlook Database October 2010, * Tahmin <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/02/weodata/index.aspx>, Erişim Tarihi: 11.10.2010. AB'nin 2010 verisi EUROSTAT kaynağından elde edilen ilk sekiz aya ait rakamların ortalamasıdır.

Buna göre, dünya genelinde 2006 yılında %5,2 olan GSYH büyüme oranı 2008 yılında %2,8'e gerilemiş, izleyen yılda ise %0,6'lık bir daralma yaşanmıştır. 2010 yılı tahminleri ise belirli bir toparlanma ile %4,7'lik bir büyümenin yaşanacağı şeklindedir. ABD'de ise, 2006 yılında %2,7 olan GSYH büyüme oranı 2008 yılında %0,4 düzeyine gerilemiş, takip eden yılda ise dünya ortalamasının altına düşerek %2,4'lük bir küçülme gerçekleşmiştir. 2010 yılı tahminlerinde ekonominin, dünya ortalamasının altında kalmakla birlikte, bir önceki yıla göre önemli bir iyileşme kaydederek %3,1 oranında büyümesi beklenmektedir. Krizden önemli ölçüde etkilenen AB'de 2006 yılında %3,5 olan GSYH büyüme oranı 2008 yılında sadece %0,8 olmuş, buna karşın, bir sonraki yıl %4,1'lik bir daralma yaşanmıştır. 2010 yılı tahminleri AB'nin %1,6 büyüyeceği şeklindedir. Son yıllarda dünya ortalamasının oldukça üzerinde büyüyen gelişmekte olan Asya kıtasında büyüme oranı 2006 yılında %10,4 iken, 2008'de %7,7'ye gerilemiştir. İzleyen yılda %6,8 olan büyüme oranının 2010 yılı tahmini ise %9,4'dür.

Türkiye göz önüne alındığında⁷, 2006 yılında %6,9 olan GSYH büyüme oranı önemli ölçüde azalarak 2008 yılında %0,7 düzeyine gerilemiş, izleyen yılda ise dünya ortalaması olan %0,6'lık daralmanın çok üzerinde %4,7'lik bir küçülme yaşanmıştır. 2010 yılı tahmini ekonominin %7,8 oranında büyüyeceği⁷ şeklindedir.

⁷IMF, ekonomide yaşanan gelişmelere bağlı olarak 2009 yılı Nisan ayında yayınlanan (IMF, World Economic Outlook, Crisis and Recovery, April 2009) tahminlerinde 2009 ve 2010 yılları için sırasıyla, %1,2 ve %1,6'lık bir daralma beklerken, ekonomideki gelişmelere bağlı olarak büyüme oranı tahminini Nisan 2010'daki yayınında (IMF, World Economic Outlook, Rebalancing Growth, April, 2010) %5,2; Ekim 2010'da (IMF, World Economic Outlook Database October 2010) ise %7,8 seviyesine yükseltmiştir.

İşgücü piyasalarında da krizlerin olumsuz etkileri önemli ölçüde yaşanmaktadır. Bu etkiler konusunda bir fikir sahibi olabilmek amacıyla hazırlanan Tablo 2'de, seçilmiş ülkelerde 2005-2010 arası işsizlik oranları yer almaktadır. Buna göre, ABD'de 2005-2008 arası %5,1-5,8 aralığında seyreden işsizlik oranı 2009'da bir önceki yıla göre yaklaşık %60 artarak %9,3'e çıkmıştır. 2010 yılı tahmini ise %9,7'dir. AB'de 2005 yılında %8,9 olan işsizlik oranı, 2008'de %7,2'ye gerilerken, krizin olumsuz etkisi 2009'da kendisini göstermiş ve AB'de işsizlik oranı bir önceki yıla göre yaklaşık %27 oranında önemli bir artış kaydederek %8,9'a yükselmiştir. AB için 2010 yılı ilk sekiz ayı ortalaması %10'dur. Japonya'da 2006-2008 arasında ortalama %4 olan söz konusu oran 2009'da %25'lik artışla %5,1'e yükselmiştir. 2010 yılına ait tahmin bir önceki yıl seviyesinin devam ettiğine işaret etmektedir. Rusya göz önüne alındığında, 2005 yılında %7,6 olan işsizlik oranının, 2007'de %6,1'e gerilediği, ancak, takip eden yılda %6,4'e, bir sonraki yıl ise %8,4'e yükseldiği görülmektedir⁸. 2010 yılına ilişkin yapılan tahmin, sözkonusu oranın %7,5 düzeyine gerileyerek yaklaşık olarak 2005 yılı seviyelerine tekrar dönüleceğine işaret etmektedir. İşsizlik oranı bakımından krizden önemli ölçüde etkilenen ülkemizde, 2005 yılında %10,3 olan sözkonusu oran 2008'de %11, izleyen yılda ise ekonomideki %4,7'lik daralmadan da anlaşılabilir gibi %14 gibi oldukça yüksek bir seviyeye çıkmıştır. 2010 yılı başlarında da işsizlik oranı artmaya devam etmiş ve %14,5 seviyesine yükseldiği görülmektedir. 2010 yılı sonuna ilişkin tahmin olan %11'lik oran işsizlik oranının 2008 seviyesine gerileyeceğini yansıtsa da maalesef ülkemizde işsizlik oranı kronik bir şekilde yıllardır yüksek seyretmeye devam etmektedir.

⁸TÜİK verilerine göre Türkiye'de işsizlik oranı 2010 yılı Şubat ayının sonunda %14,5 düzeyine ulaşmıştır.

Bunun görünür sebepleri arasında; oldukça genç bir nüfusa sahip olunması, işgücü piyasasına her yıl yeni katılan aktif nüfusun yanı sıra, 2000 yılı başlarında %35 gibi oldukça yüksek bir seviyedeysen, sonraki yıllarda %23'lere kadar geriledikten sonra krizin etkisiyle tekrar bir miktar yükselen tarım nüfusundan çözülen insanlara da istihdam imkânı sağlamak zorunda olunması ve yapısal bir sorun olan ve kısa sürede çözümünü mümkün olmayan ithalata dayalı büyüme sonucunda ekonomi büyüye bile bunun işsizlik oranlarına olumlu yansımaması sayılabilir.

Enflasyon ve faiz oranları bakımından sağlanan iyileşmeye rağmen, işsizlik oranlarında arzulanan noktanın oldukça gerisinde olduğu göz önüne alındığında önümüzdeki dönemde bu konuda ciddi tedbirlerin alınması, olayın sosyal boyutu da düşünüldüğünde kaçınılmazdır.

Daha önce de vurgulandığı gibi krizler, işgücü piyasalarında olumsuzlukların yaşanmasına ve işsizlik oranlarının önemli ölçüde artmasına yol açmaktadır. Bu çerçevede aşağıda kriz ve istihdam üzerine yapılmış bazı çalışmalardan elde edilen bulgulara değinilecektir.

Gürsel ve Güner (2010), 2008 ve 2009 yıllarına ait tarım dışı ve mevsimsellikten arındırılmış işgücü verilerini incelemişler ve tarım dışı istihdamın ve işgücünün giderek arttığı sonucuna varmışlardır.

Gürsel ve Aktaş (2010), krizden çıkışla birlikte 2010 yılında Türkiye ekonomisinin yüksek büyüme kaydedeceğini belirtmekle birlikte, bu durumun bir sonraki yıl sürdürülemeyeceğine işaret etmektedirler. Yazarlara göre, büyümede yakalanacak performansın devam etmesi yatırımların artışına bağlıdır ve yatırım artışı da ihracat ağırlıklı büyüme modeline geçişle sağlanabilir.

Acar (2009), ABD ekonomisinde ortaya çıkan kriz tüm dünyayı derin bir şekilde etkilerken, Türkiye ekonomisinde de talep daralması, döviz kurlarının yükselmesi, ihracatın azalması gibi olumsuz gelişmelerin olmasının son derece doğal olduğunu ifade etmektedir. Ancak Türkiye, mali disiplinden fazla sapılmamış olması, batık kredinin yer almaması, önceki krizlerden çıkarılan dersler gibi nedenlerle krizin olumsuz etkilerini nispeten daha az hissetmiştir. Yazara göre, krizin en önemli nedeni kimin borçlu kimin alacaklı olduğunun bilinmesini zorlaştıran modern finansal sistemdir.

Altuntepe (2009), küresel krizin istihdam üzerindeki etkilerini incelemiş ve 2008 yılında işsizlik oranının 2007 yılına göre hissedilir derecede arttığını belirterek, 2009 yılında bu olumsuz etkinin artacağına işaret etmektedir.

Hatırlı ve Çiçek⁹, döviz kuru, işsizlik oranı, mevsimsel kapasite kullanım oranı, toplam tüketim ve GSYH verilerini inceleyerek, küresel krizin en önemli etkilerinden birisinin de diğer makro ekonomik verilerin yanında istihdamda meydana gelen azalma olduğunu belirtmişlerdir.

Iweala-Okonjo (2009), Türkiye'nin son küresel krize gösterdiği direncin 2001 krizi sonrası gerçekleştirilen reformların sonucu olduğunu belirtmiştir. Bu krizin Türkiye ekonomisinde meydana getirdiği olumsuz sonuçlar ise tüm dünya mal ve hizmet ticaretindeki ani düşüşlerden kaynaklanmaktadır.

Yılmaz (2009), küresel ekonomik faaliyetleri derinden etkileyen ve karar alma ve denetim mekanizmalarına şüpheyle yaklaşılmasına neden olan küresel finansal krizin dolaylı ve doğrudan etkilerinin hâlâ devam ettiğini belirtmektedir. İyileşmenin sinyalleri belirlemeye başlasa da oldukça zayıftır. Kredi piyasalarındaki problemlerin devam etmesi ve işsizlik oranlarındaki artış krizden çıkışın ağır ve aşamalı bir biçimde olacağına işaret etmektedir.

Uslu (2009), küresel krizin tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde önemli ölçüde işsiz sayısına artışlara yol açtığını, ancak işsizliğin gelişmekte olan ülkelerde daha vahim olduğunu belirtmektedir. Yine bu ülkelerde işten çıkarılanlar, işten çıkarılma tazminatı, işsizlik ödeneği gibi desteklerden görece daha az yararlanmaktadır.

Gökçe (2009), Almanya'da kriz sonrası ortaya çıkacak etkilerin Türkiye'nin dış talebi açısından önemli olduğuna işaret etmektedir. Diğer taraftan, Almanya'da işsizlik oranı 2009 yılında görece düşüktür. Ancak yazar, bu durumun en önemli sebeplerinden birisinin yoğun devlet müdahalesi olduğunu ifade etmektedir.

Öz (2009), Türkiye'de kriz sonrasında işsizliğin düşürülmesi için, istihdamı artıracak kapsamlı ve eşzamanlı bir önlem paketinin geç de olsa yürürlüğe konmasının önemli olduğunu, ancak uygulamaların kapsamının genişletilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Elmeskov (2009), ABD ekonomisinde istihdamda ani bir kesintinin olduğu, yeniden toparlanma sürecine istihdamın da dâhil edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Aksi takdirde yazara göre işsizlik 2010 yılının ilk yarısında zirveye ulaşacaktır.

Gurria (2008), ilk olarak Türki'yenin 2000 li yılların başlarında gerçekleştirdiği reformlar sayesinde krizden fazla etkilenmediğini belirtmiş ve ülkenin sürdürülebilir bir büyüme performansı yakalayabilmesi için tavsiyelerde bulunmuştur. Bunlar; üretken sektörün yalnızca en gelişmiş olanlarının değil tamamının düşük maliyetli ve düşük kura sahip ülkelerle rekabet edebilmek için verimliliği ve inovasyon kapasitelerini artırma çabalarına devam etmesi, kaliteli eğitime önem verilmesi, yarı resmi üretken sektörlerin tamamen resmi hale getirilerek finansal açıdan şeffaflaştırılması ve çevrenin korunması ve iklim değişikliğiyle mücadelenin ekonomik büyümenin anahtarı olarak değerlendirilmesidir.

Özcan (2008), İrlanda ekonomisinde krizin etkilerinin yoğun bir şekilde hissedileceğini, ancak ekonominin özellikle doğrudan yabancı sermaye yatırımlarından yararlanması ve ihracat ürünlerinin de yüksek katma değer yaratan ürünler olması nedeniyle temellerinin sağlam olduğunu belirterek, krizin etkilerinin kısa zamanda ortadan kalkacağı öngörüsünde bulunmuştur.

⁹idc.sdu.edu.tr/tammetinler/kalkinma/kalkinma35.pdf,
Erişim Tarihi: 02.02.2010.

Sönmez (2008), küresel kriz sonrasında Türkiye'nin en büyük kâbusunun, zaten son birkaç yıldır kronik hale gelen ve yüksek büyüme oranlarına karşın azalmayan işsizlik olacağını belirtmektedir. Yazara göre istihdam artışının sınırlı kalmasında döviz kurunun düşük tutulması, emek yerine makineleşmenin tercih edilmesi, köylülüğün çözülmesi önemli rol oynamıştır.

Reinhart ve Rogoff (2008), küresel kriz ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gelişmiş ekonomilerde meydana gelen bankacılık krizlerinin bir karşılaştırmasını yapmışlar ve bir bankacılık krizi yaşandığında, yükselen piyasalardan özellikle Asya'da olanların gelişmiş ekonomilerden daha iyi performans gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca yaşanan tüm bankacılık krizlerinden sonra, o ülkelerde işsizliğin beş yıl boyunca artmaya devam ettiği çıkarımında bulunmuşlardır.

Karaganov (2008), krizden sonra dünyaya yeni bir sistemin getirilmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Son 20 yılda küresel ekonomide meydana gelen hızlı büyümenin sebebi teknoloji devrimiyle artan sermaye hareketliliği ve kapitalist sistemdir. Ancak yazara göre kriz sonrası başta ABD ve diğer birçok ülke, ekonomiye müdahale etmiştir ve bu durum Washington Konsensüsü ideolojisinin terk edilmekte olduğunun işaretidir.

Cecchetti (2007), ABD ekonomisinin 2007 yılında karşılaştığı sorunlardan hareket ederek, gerekenlerin yapılmaması halinde sürekli olarak yeni bir krizin ortaya çıkabileceğini belirtmektedir. Her bir yatırımcının ve hükümetin önemli görevler üstlenmesi gerektiğini, piyasaya güvenin yanında denetimin önemini vurgulamıştır.

Michael (2007), tarihsel süreç içerisinde kredi döngüsünün en üst seviyede olduğu zamanların, konjunktürün zirve noktalarına rastladığını ve birçok borsa düşüşü ve bankacılık krizinin de bu esnada yaşandığını belirtmektedir.

3. Küresel Krizin İstihdam Üzerindeki Etkileri: Karaman İli Örneği

Bu kısımda, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) verileri ışığında, krizin istihdam üzerindeki etkileri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Veriler tablolar halinde sunulurken cinsiyet unsuru da göz önüne alınmış ve hem Türkiye geneli hem de Karaman ile birlikte veriler yorumları yapılmıştır. Dönem olarak, kriz öncesini temsilen 2004-2007, kriz sonrasında temsilen ise 2008-2010 arası yıllar alınmıştır. Bu kapsamda; yıl içinde yapılan başvuru, yıl içinde alınan açık iş, yıl içinde işe yerleştirme, işe başvuruların yaşa göre dağılımı, istihdamın eğitim ve sektörlere göre dağılımı incelenmiştir.

Tablo 3'de yıllar itibariyle yapılan başvurular görülmektedir. Tablo incelendiğinde, Türkiye genelinde 2005 yılında bir önceki yıla göre yapılan toplam başvuru sayısının yaklaşık %20 oranında azaldığı görülmektedir. Bu azalışın sebeplerinden biri olarak, Türkiye'nin 2002 yılından itibaren yakaladığı yüksek büyüme trendi gösterilebilir. Ortaya çıkan büyüme yatırım ve istihdamı artırmış, böylece işsiz sayısında da azalma meydana gelmiştir. Benzer etki Karaman iline ait rakamlar incelendiğinde de ortaya çıkmaktadır. Karaman'da İŞKUR'a yapılan başvuru sayısı söz konusu dönemde yaklaşık %36 civarında azalma göstermiştir. Ancak sonraki yıllara bakıldığında, özellikle 2008 ve 2009 yıllarında yapılan başvurular gerek Türkiye genelinde gerekse Karaman ilinde iki kattan fazla artmıştır. Bu rakamların gösterdiği değişim, 2008 küresel krizi sebebiyle Türkiye genelinde işsizlik oranlarının %11 seviyelerinden %14,5 seviyelerine ulaştığı düşünüldüğünde son derece doğaldır. Bu dönemde Karaman'da da istihdam anlamında ani düşüşler yaşandığını söylemek mümkündür. Bu trend 2009 yılında görece azalarak da olsa devam etmektedir. Ancak 2010

Tablo 3: Yıl İçinde Yapılan Başvuru

Yıllar	Kriz Öncesi					
	Türkiye			Karaman		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
2004	486460	159722	646182	1461	335	1796
2005	380272	136431	516703	854	280	1134
2006	416498	147890	564388	1170	384	1554
2007	487601	169368	656959	1993	485	2478
Yıllar	Kriz Sonrası					
	Türkiye			Karaman		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
2008	928135	347539	1,275,674	2955	1111	4066
2009	922244	512780	1,435,024	3700	2498	6198
2010*	245200	124928	370128	766	573	1339

Kaynak: www.iskur.gov.tr, *Ocak-Şubat-Mart ayları toplamıdır.

yılına ilk üç ayına ait veriler bir önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında olumlu bir değişim sürecine girildiği söylenebilir. 2009 yılı ilk üç ayında yapılan toplam başvuru sayısı Türkiye genelinde 437921 kişidir. 2010 yılı ilk üç ayında yapılan başvuruların bir önceki yılın aynı dönemine göre yaklaşık %15 oranında azaldığı görülmektedir. Aynı etki, kısmen de olsa Karaman ilinde de kendisini göstermiştir. Karaman'da İŞ-KUR'a yapılan başvurular 2010 yılı ilk üç ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre yaklaşık %6 oranında düşüş göstermiştir. Bu azalma eğiliminin, önümüzdeki aylarda hem Karaman hem de Türkiye için krizin etkisiyle ekonomide ortaya çıkan güven sorununun giderek azalmasıyla birlikte artarak devam edeceği tahmin edilmektedir. Nitekim TÜİK verilerine göre, Nisan ayında imalat sanayi kapasite kullanım oranı, geçen yılın aynı ayına göre 11,9, bir önceki aya göre ise 4,3 puan artarak %72,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2009 yılının Nisan ayında toparlanma eğilimine giren ve son olarak %72,2 olan kapasite kullanım oranı rakamı son 18 ayın en yüksek rakamına tekabül etmektedir. 2007 yılının tamamında ve 2008 yılının ilk dokuz ayında ise söz konusu oran %75-80 aralığında bulunuyordu. Bu verilere ilaveten ekonominin krizin etkilerinden kurtulmaya başlamasının bir diğer işareti olarak alınabilecek 2010 yılı Nisan ayı reel kesim güven endeksi bir önceki aya göre 8,2 puan artarak 118,8 seviyesine ulaşmış ve 2007 yılı Nisan ayı seviyesine yaklaşmıştır. Bu olumlu gelişmelere paralel olarak IMF'in Dünya Ekonomik Görünüm Raporu'nda, Türkiye'nin 2010 yılı büyüme oranı %5,2 olarak revize edilmiştir. En son açıklanan Ekim 2010 raporunda ise 2010 yılı için sözkonusu orana ilişkin revize %7,8'e yükseltilmiştir.

Bir diğer ilginç nokta ise, yapılan başvuruların cinsiyete göre dağılımıyla ilgilidir. Türkiye genelinde 2008 yılında 928135 olan erkek başvuru sayısı, 2009 yılında 922244'e gerilerken; kadınlar açısından bakıldığında söz konusu yıldaki başvuru sayısı yaklaşık

%48 artarak 347539 kişiden 512870 kişiye yükselmiştir. Karaman'da ise erkek başvuru sayısı 2955'den 3700'e çıkmışken, kadın başvuru sayısı 1111'den 2498'e yükselmiştir. Türkiye genelinden farklı olarak erkek başvuru sayısı %25 artarken, kadın başvuru sayısı ülke geneline paralel olarak yükselmiştir. Ancak, ülke genelinde kadın başvuru sayısı %48 artarken, Karaman'da ülke genelinin neredeyse beş katı bir artış yaşanmıştır. Benzer bir eğilim 2010 yılının ilk üç aylık rakamları itibariyle de sürmektedir. Kadınların işgücüne katılımının AB ülkelerinin oldukça gerisinde olduğu göz önüne alınırsa bu durum olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Tablo 4, yıl içinde açılan açık iş sayılarını yansıtmaktadır. Bu rakamların seyrinde de Türkiye ekonomisinin 2008 krizi öncesi ve sonrası dalgalanma dönemleriyle paralellik gösteren bir eğilim vardır. Türkiye geneli açısından bakıldığında 2004 yılında 109678 olan açık iş toplamı 2008 yılına kadar sürekli artış göstermiş ve 186922'ye ulaşmıştır. 2008 yılında 178620'ye düşen sayıda 2009 yılında küçük bir artış meydana gelmiştir. 2010 yılı ilk üç ay rakamı 51576'nın 2009 yılının aynı dönem rakamı 22556 ile karşılaştırılmasıyla yaklaşık %129 gibi ciddi bir artış olduğunu ve benzer eğilimin devam etmesi halinde yıl sonu itibariyle açık iş sayısında kriz öncesi seviyelere dönülebileceğini söylemek mümkündür. Karaman'da ise 2004-2007 arası açık iş sayısında sürekli artış yaşanmış, ancak ülke genelinden farklı olarak artış eğilimi 2008 yılında da devam etmiştir. Yine ülke genelinden farklı olarak 2009 yılında açık iş sayısı 2008 yılına göre yaklaşık %34 oranında azalarak 571'e gerilemiştir. 2010 yılı ilk üç ay rakamı 261 olarak gerçekleşmiş, 2009 yılı aynı dönemine ait 120 açık iş rakamıyla karşılaştırıldığında Karaman ili için kayda değer sayılabilecek bir iyileşmenin gerçekleştiği ve benzer eğilimin sürmesi halinde yıl sonunda kriz öncesi rakamlarına yaklaşılacağı görülmektedir.

Açık iş miktarlarının kamu ve özel sektör içerisindeki dağılımına bakıldığında, ülke geneli açısından kamu sektöründeki açık iş rakamları 2004-2008 döneminde sürekli azalarak 2004'deki 48904 düzeyinden 2007'de 32747'ye, kriz yılı olan 2008'de ise 14360 seviyesine gerilemiştir. Buna göre ülke genelinde kamu sektöründeki açık iş rakamı 2004 yılından 2008'e gelindiğinde %240 oranında önemli bir azalma göstermiştir. Özel sektöre bakıldığında ise kamunun tersine 2004'den 2007'ye kadar olan dönemde yaklaşık %180 oranında artmış ve 60774'den 169986'ya çıkmıştır. Krizin etkilerinin hissedildiği 2008 yılında ise %3,5 oranında az da olsa bir azalma yaşanmıştır. Bu durum kamunun önümüzdeki döneme ilişkin iş kapısı olma misyonundan uzaklaşıp, özel sektörün önünün açılması politikasıyla da uyum içerisinde.

Karaman açısından bakıldığında durumun ülke geneline nazaran bazı farklılıklar taşıdığı görülmektedir. Kamuda açık iş sayısı 2004-2008 döneminde inişli-çıkışlı bir görünüm arz etmiş ve 2004'den 2005'e

Tablo 4: Yıl İçinde Alınan Açık İş

Yıllar	Kriz Öncesi	
	Türkiye	Karaman
2004	109678	370
2005	113827	376
2006	151794	483
2007	186922	662
	Kriz Sonrası	
	Türkiye	Karaman
2008	178620	764
2009	179961	571
2010*	51576	261

%143 oranında azalarak 129'dan 53'e düşerken, 2006 yılında bir önceki yıla göre %62 artarak 53'den 86'ya yükselmiştir. 2007 yılında bir önceki yıla göre %200 azalarak 43'e gerilemiş, 2008 yılında ise %32'lik artışla 57'ye çıkmıştır. Buna karşın özel sektörde açık iş sayısı dönemin tamamında artmış ve 2004 yılındaki 241 seviyesinden %193 oranında bir artışla 707 düzeyine ulaşmıştır.

Krizin işgücü piyasasındaki etkilerini görmek açısından yıl içinde işe yerleştirme rakamları da gerek ülke geneli, gerekse de Karaman ili özelinde hem erkek hem de kadın bazında incelenmiştir. Tablo 5'den de takip edilebileceği gibi, kriz öncesi 2004-2007 yılları arasında işe yerleştirme Karaman ilinde 2005 yılındaki küçük azalma ihmal edilirse, gerek Türkiye geneli gerekse de Karaman açısından sürekli artış göstermiştir. Buna karşın, kriz sonrası 2008-2009 döneminde işe yerleştirmede Türkiye genelinde %4 oranında bir azalma söz konusudur. Daha somut bir ifadeyle, 2008-2009 döneminde işe başvuran sayısı 159350 kişi artarken, işe yerleştirilen sayısı 4332 kişi azalmıştır. Bu rakamlar krizin istihdamı olumsuz etkilediğine işaret etmektedir. Buna karşın, 2010 yılı ilk üç ayına dair işe yerleştirmelerin gösterdiği gelişim ümit vericidir. 2010 yılında Türkiye genelinde yapılan işe yerleştirmelerin toplamında bir önceki yılın ilk üç ayına göre %57 oranında bir artış gerçekleşmiştir. 2008 yılında 1275674 başvurudan 109595'i (başvuranların %8'i), 2009 yılında 1435024 başvurudan 105263'i (başvuranların %7'si) işe yerleşmişken, 2010 yılının ilk üç ayında 370128 kişiden 39655'i olmak üzere yaklaşık %11'i işe yerleşmiştir. Söz konusu oran 2009 yılı ile kıyaslandığında ileriye dönük olumlu bir durum olarak algılanabilir.

Karaman ilinde ise 2008 yılında 4066 olan işe başvuran sayısı 2009 yılında %52 artarak 6198'e çıkmış, ancak işe yerleştirme açısından bakıldığında,

2008'de 4066 kişinin 741'i yani %18'i, 2009'da ise 6198 başvurunun yaklaşık %8'e karşılık gelen 487'si işe yerleştirilmiştir. Başvuru sayısı %52 artarken, 741'den 487'ye düşen işe yerleştirme yaklaşık %52 azalmıştır. Bu durum Karaman ilinin istihdam açısından krizden Türkiye geneline nazaran daha olumsuz etkilendiğini ortaya koymaktadır.

Gerek kriz öncesi gerekse de kriz sonrası için Türkiye ve Karaman özelinde kadın, erkek ve toplam sayılar dikkate alınarak yıl içinde işe başvurular ve yerleştirmelerle ilgili daha kapsamlı yorum yapabilmek için, İŞKUR verilerinden tarafımızdan hesaplanarak oluşturulan Tablo 6'dan hareketle şunlar söylenebilir:

1. Kriz öncesi 2004-2007 yılları arası ülke genelinde toplam 2384242 başvurudan 355199'u yani %15'i işe yerleşmiştir. Bu başvuruların 1770831'i erkek, 613411'i ise kadındır. Başvuranlar arasında erkeklerin oranı %74 iken, kadınların oranı %26'dır. Başvuran 1770831 erkekten 290487'si (%16) işe yerleşmişken, 613441 kadın başvurusundan 64712'si (%11) işe yerleşebilmiştir.

2. Kriz sonrası 2008-2010 arası dönemde ülke genelinde toplam 3080826 başvurudan 254513'ü yani %8'i işe yerleşebilmiştir. Buna göre işe yerleştirmede kriz öncesine kıyasla neredeyse yarı yarıya bir düşüş yaşanmıştır. Kriz sonrası işe başvuranlar arasında erkeklerin oranı %68'e gerilerken, kadınların oranı %32'ye yükselmiştir. Başvuran 2095579 erkekten 199391'i (%10) işe yerleşmişken, 985247 kadın başvurusundan 59454'ü (%6) işe yerleşebilmiştir.

3. Kriz öncesi 2004-2007 yılları arası Karaman ilinde toplam 6962 başvurudan 1474'ü yani %21'i işe yerleşmiştir. Bu başvurudan 5478'i erkek, 1484'ü ise kadındır. Başvuranlar arasında erkeklerin oranı %79 iken, kadınların oranı %21'dir. Başvuran 5478 erkekten 1246'sı (%23) işe yerleşmişken, 1484 kadın başvurusundan 228'i (%15) işe yerleşebilmiştir.

Tablo 5: Yıl İçinde İşe Yerleştirme

Yıllar	Kriz Öncesi					
	Türkiye			Karaman		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
2004	64112	12145	76257	231	27	258
2005	68942	12743	81685	221	19	240
2006	69458	16424	85882	336	79	415
2007	87975	23400	111375	458	103	561
Yıllar	Kriz Sonrası					
	Türkiye			Karaman		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
2008	84584	25011	109595	469	272	741
2009	84585	25010	105263	400	87	487
2010*	30222	9433	39655	136	84	220

Tablo 6: Yıl İçinde Yapılan Başvurular ve İşe Yerleşme (Cinsiyete Göre, %)*

Türkiye Genelinde Yıl İçinde İşe Başvuru							
Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam	Başvuran İçerisinde Erkek Oranı (%)	Başvuran İçerisinde Kadın Oranı (%)	Başvuran İçerisinde Erkeklerin İşe Yerleşme Oranı (%)	Başvuran İçerisinde Kadınların İşe Yerleşme Oranı (%)
2004-2007	1770831	613411	2384242	0,74	0,26	0,16	0,11
2008-2010	2095579	985247	3080826	0,68	0,32	0,10	0,06
Türkiye Genelinde İşe Yerleşme							
2004-2007	290487	64712	355199	0,82	0,18		
2008-2010	199391	59454	258845	0,77	0,23		
Karaman İlinde Yıl İçinde İşe Başvuru							
Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam	Başvuran İçerisinde Erkek Oranı (%)	Başvuran İçerisinde Kadın Oranı (%)	Başvuran İçerisinde Erkeklerin İşe Yerleşme Oranı (%)	Başvuran İçerisinde Kadınların İşe Yerleşme Oranı (%)
2004-2007	5478	1484	6962	0,79	0,21	0,23	0,15
2008-2010	7421	4182	11603	0,64	0,36	0,14	0,11
Karaman İlinde İşe Yerleşme							
2004-2007	1246	228	1474	0,85	0,15		
2008-2010	1005	443	1448	0,69	0,31		

* İŞKUR verilerinden hareket edilerek tarafımızdan hesaplanmıştır. 2010 yılına ait rakamlar Ocak-Şubat-Mart ayları toplamıdır.

Tablo7: 2004-2010 Yılları Arası Yapılan Başvuruların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Türkiye									
15-19			20-44			45 ve üstü			
Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Kriz Öncesi									
2004	16899	15380	32279	446944	139274	586218	22617	5068	27685
2005	15162	12730	27892	343414	117568	460982	21696	6133	27829
2006	22935	8142	31077	367195	130387	497582	26368	9361	35729
2007	25115	14783	39898	411483	142007	553490	51003	12578	63581
Kriz Sonrası									
2008	44951	25990	70941	762501	294450	1056951	120593	27099	147692
2009	72222	45592	117814	818271	423892	1242163	95446	34856	130032
2010*	15569	8939	24508	203695	104715	308410	25936	11274	37210
Karaman									
15-19			20-44			45 ve üstü			
Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Kriz Öncesi									
2004	35	48	83	1361	284	1645	65	3	68
2005	24	30	54	786	268	1054	44	12	55
2006	64	21	85	1031	338	1369	131	31	162
2007	119	52	171	1683	416	2099	191	17	208
Kriz Sonrası									
2008	139	119	258	2573	945	3518	243	47	290
2009	274	238	512	3117	2207	5324	316	129	445
2010*	42	45	87	586	466	1052	82	72	154

* İŞKUR verilerinden hareket edilerek tarafımızdan derlenmiştir. *Ocak-Şubat-Mart ayları toplamıdır.

4. Kriz sonrası 2008-2010 arası Karamanda toplam 11603 başvurudan 1448'i yani yaklaşık %12'si işe yerleşebilmiştir. Karaman ilinde kriz öncesi ve sonrası işe yerleştirmede %21'den %12'ye önemli bir düşüş yaşanmıştır. Kriz sonrası işe başvuranlar arasında erkeklerin oranı %64'e gerilerken, kadınların oranı %36'ya yükselmiştir. Başvuran 7421 erkekten 1005'i (%14) işe yerleşmişken, 4182 kadın başvurusundan 443'ü (%11) işe yerleşebilmiştir.

Buna göre, kriz sonrası dönemde kadınların başvurusunda ve işe yerleşmesinde kayda değer artışlar dikkat çekmektedir. Kadınlar açısından bir başka bulgu ise, kriz öncesinde gerek işe başvurma gerekse de işe yerleştirme açısından Karaman'ın Türkiye ortalamasının gerisinde bulunduğu, buna karşın, kriz sonrasında önemli bir değişimin yaşandığı ve her iki oran açısından Karaman ilinin Türkiye ortalamasından daha iyi bir duruma geldiğidir.

Tablo 7'de 2004-2010 arası İŞ-KUR'a yapılan başvuruların yaş gruplarına göre dağılımı verilmiştir. Veriler incelendiğinde, Türkiye geneli açısından kriz öncesi 2004-2007 döneminde 15-19 yaş arası 80111 erkek, 51035 kadın olmak üzere toplam 131146; 20-44 yaş arasında 1569036 erkek, 529236 kadın olmak üzere toplam 2098272; 45 yaş ve üzeri grupta ise 121684 erkek, 33140 kadın olmak üzere toplam 154824 kişi iş başvurusunda bulunmuştur. Buna karşın, kriz sonrası 2008-2010 döneminde, 15-19 yaş arası 132742 erkek, 80521 kadın olmak üzere toplam 213263; 20-44 yaş arasında, 1784467 erkek, 823057 kadın olmak üzere toplam 2607524; 45 yaş ve üzeri grupta ise 241975 erkek, 73229 kadın olmak üzere toplam 315204 kişi iş başvurusu yapmıştır.

Karaman ilinde işe başvuranların yaşa göre dağılımı dikkate alındığında, kriz öncesi 2004-2007 döneminde 15-19 yaş arası 242 erkek, 151 kadın olmak üzere toplam 393; 20-44 yaş arasında 4864 erkek, 1301 kadın olmak üzere toplam 6162; 45 yaş ve üzeri grupta ise 431 erkek, 63 kadın olmak üzere toplam 494 kişi iş başvurusunda bulunmuştur. Kriz sonrası 2008-2010 döneminde ise, 15-19 yaş arası 455 erkek, 402 kadın olmak üzere toplam 857; 20-44 yaş arasında 6276 erkek, 3618 kadın olmak üzere toplam 9894; 45 yaş ve üzeri grupta ise 641 erkek, 248 kadın olmak üzere toplam 889 kişi iş başvurusunda bulunmuştur. 2010 yılının ilk üç ayı ile bir önceki yılın aynı döneminde meydana gelen değişime incelendiğinde, Türkiye genelinde 15-19 yaş arasında yapılan başvurularda kayda değer bir değişim saptanmamıştır. Aynı yaş grubunda Karaman ilinde azalma bir önceki yıla göre 10 kişi iken, bu sayı Türkiye genelinde 880 kişidir. 20-44 yaş aralığında da başvuran sayısında gerek Karaman gerek Türkiye'de görece bir azalma mevcuttur. Aynı durum, 45 ve üzeri yaş grubu için de söz konusudur.

Tabloya göre, Türkiye genelinde gerek kriz öncesi gerekse de sonrası en fazla iş başvurusu 20-44, en az başvuru ise 15-19 yaş grubunda ortaya çıkmıştır. Benzer bir durum her iki dönem açısından Karaman için de geçerlidir. Yine her bir yaş grubunda kriz sonrası işe başvurularda kriz öncesine kıyasla önemli ölçüde artış gerçekleşmiştir.

Tablo 8'de 2004-2010 yılları arasında İŞKUR'a yapılan başvuruların eğitim durumuna göre dağılımı verilmiştir. Buna göre, ülke genelinde kriz öncesi dönemde erkek-kadın toplamı olarak okur-yazar olmayanların başvuru sayısı 21397 iken, kriz sonrası dönemde başvuru sayısı 2008-2009 yıllarında yaklaşık

Tablo 8: 2004-2010 Yılları Arası Yapılan Başvuruların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Türkiye												
Yıllar	Okur-Yazar Olmayanlar			Lise Altı Eğitimliler			Lise ve Dengi			Yükseköğretim		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Kriz Öncesi												
2004	1888	1038	2926	236899	41698	278597	189664	76108	265772	58009	40878	98887
2005	1672	970	2642	223513	51727	275240	116254	53958	170212	38833	29776	68609
2006	3647	1295	4942	203540	72288	275828	149232	52765	201997	59635	21171	80806
2007	5520	5367	10887	259359	63867	323226	166544	64607	231151	56178	35527	91705
Kriz Sonrası												
2008	8321	8764	17085	478823	118446	597269	282053	117134	399187	158938	103195	262133
2009	53070	39676	92476	524972	225574	750546	250073	124112	374185	107995	123416	231411
2010*	21867	8939	30806	154600	54325	208925	52994	20334	73328	15467	41340	56807
Karaman												
Yıllar	Okur-Yazar Olmayanlar			Lise Altı Eğitimliler			Lise ve Dengi			Yükseköğretim		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Kriz Öncesi												
2004	5	1	6	739	74	813	555	182	737	161	77	238
2005	6	1	7	572	158	730	196	83	279	80	38	118
2006	10	3	13	571	189	760	418	136	554	168	55	223
2007	5	7	12	1287	219	1506	492	162	654	209	97	306
Kriz Sonrası												
2008	13	14	27	1554	516	2070	912	342	1254	476	239	715
2009	148	101	249	2445	1536	3981	868	686	1554	235	204	439
2010	49	23	62	520	420	940	156	111	267	41	19	60

* İŞKUR verilerinden hareket edilerek tarafımızdan derlenmiştir.

* Ocak-Şubat-Mart ayları toplamıdır.

4,4 kat gibi çok büyük bir artış göstererek 17085'den 92476 kişiye ulaşmıştır. Artış gerek erkek, gerekse de kadınlar açısından söz konusudur. Lise altı eğitimlilerde erkeklerin başvuru sayısı 2004-2006 arasında düşerken, kadınlarınki ise artmıştır. 2007 yılında ise erkeklerin başvurusu artarken kadınlarınki düşmüştür. Kriz sonrası dönemde ise her iki kesimdeki başvuru sayısı ciddi düzeyde artmıştır. 2004-2007 arası toplam başvuru sayısı 1152891 iken, 2008-2010 arasında 1556740 olmuştur. Buna karşın, 2010 yılı ilk üç aylık verileri artış eğiliminin durduğuna işaret etmektedir. Lise ve dengi eğitimlilerde toplam başvuru sayısı kriz öncesi dönemde 869132 kişi iken, 2008-2010 arasında başvuru sayısı 846700'e gerilemiştir. Söz konusu dönemlerde yükseköğretim mezunlarının toplam başvuru sayısı yaklaşık %62'lik bir artışla 340007'den 550351'e yükselmiştir. Bu noktada Türkiye'de yüksek öğretim mezun oranının düşüklüğünün yanı sıra bu kesimdeki işsizlik oranının yükseldiği anlamına gelen işe başvuru sayısının görece yüksekliğinin ülkemizde istihdam alanında üzerinde durulması gereken önemli bir durum olduğunu belirtmek gerekir.

Karaman ili göz önüne alındığında, Türkiye genelindeki duruma benzer şekilde okur-yazar olmayanların yaptığı başvuru sayısında önemli artışlar görülmektedir. 2004-2007 arasında toplam başvuru 38 iken kriz sonrası önemli oranda artarak 338'e yükselmiştir. Özellikle 2008 yılında 27'den 249'a çıkarak yaklaşık 8,2 katlık bir artış göstermiştir. 2010 yılı ilk üç ay verileri ise artış eğiliminin azaldığını göstermektedir. Aynı dönem içerisinde lise altı eğitimlilerde kriz öncesi toplam başvuru sayısı 3809 iken, kriz sonrası 1,8 katlık artışla 6931'e çıkmıştır. 2008 yılından 2009'a gelindiğinde ise 0,92 katlık artışla 2070'den 3981'e yükselmiştir. Lise ve dengi okul mezunlarının 2004-2007 arasında toplam başvurusu 2224'den, 2008-2010 arasında 3075'e çıkmıştır. 2008'den 2009'a lise ve dengi okul mezunlarında okur-yazar olmayanlar ve lise altı eğitimlilerdeki gibi belirgin bir artışın yaşanmadığı, sadece %24'lük bir artış olduğu görülmektedir. Son olarak yükseköğretim mezunlarının başvuru sayısındaki değişme incelendiğinde, kriz öncesi 885 olan başvuru sayısı, 2008-2010 arasında 1214'e çıkmış, 2008'den 2009'a %63'lük artış gerçekleşmiştir. Bu rakamın Türkiye geneli oranı olan %62 ile yaklaşık aynı seviyede olması ülke geneli için söz konusu olan sorunun Karaman özelinde de geçerli olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 9'da Türkiye, ABD, Fransa ve Japonya'da yükseköğretim seviyesindeki gayrisafi okullaşma oranları¹⁰ verilmiştir. Veriler incelendiğinde Türkiye'nin sözkonusu oranla ilgili diğer ülkelerin oldukça gerisinde olduğu açıkça görülmektedir. 2004-2008 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde diğer ülkeler neredeyse

aynı seviyelerini korurlarken, Türkiye'de yeterli olmasa bile görece bir artışın olması (%29'dan %38'e) olumlu bir gelişme olarak nitelendirilebilir. Ancak ekonomide verimliliğin artırılması, büyümenin kalıcı hale getirilmesi ve işsizlik oranının düşük bir seviyede tutulabilmesi için emek faktörünün niteliğinin, ya da beşeri sermayenin son derece önemli olduğu göz önünde bulundurulursa, bu oranı yükseltecek politikaların belirlenmesi ve uygulamaya konulması ülke ekonomisinin geleceği açısından oldukça önemlidir. Nitekim bugün dünyanın en güçlü ekonomisine sahip olan ABD'de söz konusu oranın %80'ler seviyesinde olması da bu görüşü destekleyen bir durum olması nedeniyle dikkat çekicidir. 1980'li yıllarda başlayan ve 1990'lı yıllarda daha da geliştirilen içsel büyüme modellerinde eğitim büyümenin belirleyicileri arasında yer almaktadır. Modelde eğitim, sağlık ve teknoloji alanında yapılan yatırımların beşeri sermayenin gelişmesini sağlayarak ekonomide Ar-Ge faaliyetlerini artıracığı öngörüsünde bulunmaktadır. Bu sayede hem yeni mamullerin keşfedilmesi, hem de mevcut ürünler için daha etkin üretim yöntemlerinin geliştirilmesi mümkün hale gelecek ve ekonomik büyüme gerçekleşecektir (BERBER, 2006:174-175). Eğitim yatırımları, ekonomide yüksek istihdam oranının sağlanmasında da oldukça etkili olabilmektedir. Bir ülkedeki kalifiye eleman potansiyeli, o ülkedeki mevcut işgücünün eğitim seviyesi ile doğrudan ilişkilidir. Türkiye'de yüksek oranlı işsizliğin varlığının önemli nedenleri arasında nitelikli işgücünün yetersiz olması yer almaktadır¹¹.

Tablo 9: Yükseköğretim Seviyesinde Gayrisafi Okullaşma Oranları(%)

Yıllar	ABD	Fransa	Japonya	Türkiye
2004	81	55	54	29
2005	82	55	55	32
2006	81	55	57	35
2007	82	55	58	37
2008	83	55	58	38

Kaynak: <http://stats.uis.unesco.org/>, 30.09.2010

¹¹Ankara Ticaret Odası (ATO) tarafından kamuoyuna yapılan açıklamada, ülkemizde TÜİK verilerine göre 2 milyon 751 bin işsiz bulunmasına rağmen, sanayi sektöründe çeşitli alanlarda çalıştırılmak üzere 350 bini acil olmak üzere, 1milyon 200 bin ile 1,5 milyon arası kalifiye elemana ihtiyaç duyulduğunun belirtilmiş olması üzerinde ciddi düşünülmesi gereken tezat bir durumu gözler önüne sermektedir. Eğer bu ihtiyaç karşılanabilseydi, bugün Türkiye'nin işsizlik oranının yaklaşık %5-6 gibi oldukça düşük bir seviyeye indirilmesi mümkün hale gelecekti. Ancak Türkiye'deki emek faktörünün niteliksiz olması, burada açığa çıkan işgücünün çoğunun "ne iş olsa yaparım" şeklinde bir yaklaşımla hareket etmesi nedeniyle Türkiye 160 meslek dalında ortaya çıkan ara eleman ihtiyacını Hindistan, Pakistan, Endonezya gibi ülkelerden karşılamaktadır. Ülkedeki mevcut ara elemanlar, yabancı dil bilmemeleri ve uluslararası sertifikalarının olmaması nedeniyle Türk firmalarının yurt dışı projelerinde de yer alamamaktadır (<http://www.trt.com.tr/haber/HaberDetay.aspx?HaberKodu=2477642d-311b-4b21-8e3e-4aa48bc59829>, Erişim Tarihi: 24.10.2010).

¹⁰ Gayrisafi okullaşma oranı, (yaş seviyesini dikkate almadan) o ülkenin kendi şartları içerisinde ilgili yıldaki eğitim-öğretim yılı başlangıcına göre normal şartlarda o seviyede eğitime başlamış olması gereken yaş grubunun bulunduğu nüfusa göre hesaplanan bir orandır (<http://www.escwa.un.org/gsp/glossary/g.html>, Erişim Tarihi: 30.09.2010).

İŞKUR kayıtlarından tarafımızca düzenlenen Tablo 10, Türkiye ve Karaman'da 2004-2010 arası dönemde işe yerleştirmelerin eğitim durumuna göre dağılımını cinsiyet faktörünü de göz önüne alarak yansıtmaktadır. Tablodan da takip edilebileceği gibi, ülke genelinde 2004-2007 arasında toplam 1461 olan okur-yazar olmayanlardaki işe yerleştirme sayısı, 2008-2010 döneminde 4863'e yükselmiştir. Bu grupta işe yerleştirme sayısı 2004-2006 arasında artmış, 2007'de düşmüş, 2008'de tekrar artmaya başlamıştır. Özellikle 2009 yılında 2008'e göre çok önemli miktarda artarak 378'den 3861'e çıkmıştır. 2010 yılı ilk üç ay verisinin 444 olduğu göz önüne alınırsa artış eğilimi düşse de önceki yıllara nazaran önemli bir artış hâlâ sürmektedir.

Lise ve altı eğitimlilerde ise, kriz öncesi dönemde toplam 211978 olan işe yerleştirme, kriz sonrası 140385 seviyesine gelmiş, 2008'e kadar artış yaşanırken 2008'den 2009'a geçildiğinde 66131'den 52023'e düşmüştür. 2010 yılı ilk üç ay verisi ise tekrar artışın başladığı sinyalinin vermektedir. Lise ve dengi okul mezunlarında kriz öncesi 101371 olan işe yerleştirme sayısı, kriz sonrası 66887 olarak gerçekleşmiştir. Bu grupta da 2008'den 2009'a düşüş dikkat çekmektedir. Son olarak yükseköğretim mezunlarında 2004-2007 arasında toplam işe yerleştirme sayısı 36692 iken, 2008-2010 arasında 9729 olmuştur. Bu kesimde 2004-2007 arasında sürekli bir artış yaşanmış, ancak 2008'de, 2007 yılında 11023 olan sayı %18'lik bir azalmayla 9414'e gerilemiştir. Buna karşın 2009 yılında 2008'e göre 1,2 katlık önemli bir artış yaşanmış ve işe yerleştirme

sayısı 20724'e yükselmiştir. 2010 yılı ilk üç aylık verisi 5905'dir ve artış eğiliminin sürdüğüne işaret etmektedir. Her ne kadar bu kesimde işe yerleşmede bir artış gözükse de başvuran sayısının fazlalığı dikkate alındığında bu artışın çok da yeterli olmadığı görülmektedir.

Karaman açısından bir değerlendirme yapılacak olursa, 2004-2007 arasında toplam 10 olan okur-yazar olmayanlardaki işe yerleştirme sayısı 2008-2010 döneminde 5'e gerilemiştir. Lise ve altı eğitimlilerde ise, kriz öncesi dönemde toplam 998 olan işe yerleştirme, kriz sonrası 1030 olmuştur. 2008'e kadar artış yaşanırken 2008'den 2009'a geçildiğinde %60'lık bir azalmayla 537'den 337'e düşmüştür. 2010 yılı ilk üç ay verisi ise tekrar artışın başladığı ve 2008 seviyelerine ulaşılacağı sinyalinin vermektedir. Lise ve dengi okul mezunlarında kriz öncesi 351 olan işe yerleştirme sayısı kriz sonrası 324 olarak gerçekleşmiştir. Bu grupta da 2008'den 2009'a geldiğinde işe yerleştirmenin 174'den 105'e düştüğü dikkat çekmektedir. Yükseköğretim mezunlarında 2004-2007 arasında toplam işe yerleştirme sayısı 117 iken, 2008-2010 arasında 89 olmuştur. Bu kesimde 2004-2007 arasında 2005 yılı hariç sürekli bir artış yaşanmış, ancak 2008'de 2007 yılında 49 olan sayı %70'lik bir azalmayla 29'a gerilemiştir. Buna karşın 2009 yılında 2008'e göre yaklaşık %46'lık bir artış yaşanmış ve işe yerleştirme sayısı 42'ye yükselmiştir. 2010 yılı ilk üç aylık verisi 18'dir ve artış eğiliminin sürdüğüne işaret etmektedir. Buna göre yükseköğretim mezunları açısından işe yerleştirme bakımından söz konusu dönemde Karaman'ın Türkiye genelinin gerisinde kaldığı söylenebilir.

Tablo 10: 2004-2010 Yılları Arası İşe Yerleştirmelerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Türkiye												
Yıllar	Okur-Yazar Olmayanlar			Lise Altı Eğitimliler			Lise ve Dengi			Yükseköğretim		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Kriz Öncesi												
2004	279	52	331	44080	5036	49116	11617	4175	15792	4539	2882	7421
2005	335	60	395	43673	5177	48850	19148	4347	23495	5786	3159	8945
2006	336	79	415	40188	9505	49693	21329	5042	26371	7505	1798	9303
2007	253	67	320	52989	11330	64319	27782	7931	35713	6951	4072	11023
Kriz Sonrası												
2008	300	78	378	52804	13327	66131	25442	8230	33672	6038	3376	9414
2009	2577	1284	3861	40871	11152	52023	18370	4820	23190	16191	4533	20724
2010*	329	115	444	17468	4763	22231	8340	1685	10025	4085	1820	5905
Karaman												
Yıllar	Okur-Yazar Olmayanlar			Lise Altı Eğitimliler			Lise ve Dengi			Yükseköğretim		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Kriz Öncesi												
2004	2	1	3	171	14	185	47	11	58	11	2	13
2005	1	1	2	191	12	203	23	3	26	6	3	9
2006	2	0	2	194	46	240	103	24	127	37	9	46
2007	2	0	2	307	63	370	113	27	140	36	13	49
Kriz Sonrası												
2008	1	0	1	324	213	537	121	53	174	23	6	29
2009	3	0	3	269	68	337	95	10	105	33	9	42
2010*	0	1	1	83	73	156	37	8	45	11	7	18

* TÜİK ve İŞKUR verilerinden hareket edilerek tarafımızdan derlenmiştir.

* Ocak-Şubat-Mart ayları toplamıdır.

Tablo 11’de Türkiye’de 15 yaş üzeri istihdamın sektörel dağılımı verilmiştir. Tablodan da izlenebileceği gibi, 2000 yılı başlarından itibaren tarım sektöründe meydana gelen çözümlenin etkisiyle gerek erkek, gerekse de kadınlar açısından 2004-2007 aralığında tarımda çalışan nüfusta sürekli bir azalma yaşanmıştır. 2000’lerin başında hâlâ tarımda çalışan nüfusun %35 olduğu bir Türkiye’nin bu tablo ile dünya sahnesinde istediği noktayı yakalamasının zorluğu dikkate alındığında tarımda çalışan nüfusun azalması önemlidir. Yeter ki bu insanlara diğer sektörlerde iş imkânları sağlanabilsin. Aksi takdirde birçok sosyal olumsuzluklara neden olunabilir. Buna karşın, krizin etkisiyle diğer sektörlerde yaşanan işsizliğin de bir sonucu olarak 2008 yılında tarım nüfusu erkeklerde 25000 kişi artarak 378000, kadınlarda ise 26000 kişi artarak 270000 seviyesine çıkmıştır. Bu olumsuz görünüme rağmen, artış eğilimi erkeklerde durmuş ve 2009 yılında aynı düzeyini korumuştur. Kadınlarda ise 25000 kişi azalarak 245000’e gerilemiştir. Bu rakam 2007 yılı seviyesinin hemen hemen aynıdır. Öte yandan sanayi, inşaat ve hizmetler sektöründe 2004-2008 aralığında sürekli artış yaşanmıştır. 2009 yılında ekonomideki küçülmeye paralel bir şekilde sanayide çalışan kadın sayısında 17000 kişilik artış yaşanmış olmasına rağmen, erkeklerde yaşanan 290000 kişilik önemli düşüş nedeniyle toplamda 273000 kişi azalarak 3745000’den 3472000’ye gerilemiştir. ABD’de başlayıp tüm dünyayı etkisi altına alan küresel krizin inşaat sektöründe yol açtığı daralma dikkate alındığında bu olumsuz durumdan ülkemizin de etkilenmesi doğaldır.

Bu kapsamda inşaat sektöründe 2004-2007 arası istihdamdaki artış eğilimi 2008’den itibaren yerini düşüşe bırakmış ve toplamda 2007 yılında 969000 olan çalışan sayısı, 2008’de 947000, 2009’da ise 2007 yılına göre 41000 kişi azalarak 928000’e gerilemiştir. Ekonominin lokomotif sektörlerinden olan inşaat sektörü maalesef halen bu durgunluk ortamından çıkamamıştır. Sanayi, inşaat ve tarımda ortaya çıkan istihdamdaki azalmaya rağmen, hizmetler sektöründe dönemin tamamında gerek erkek, gerekse de kadın istihdamında yaşanan artış işsizlik oranının daha da yükselmesine kısmen engel olmuştur.

Tablo 12’de Karaman ilinde 2007-2009 yılları arası Aralık ayına ilişkin Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kayıtlarından tarafımızca derlenmiş olan farklı sektörler itibariyle sigortalı sayıları verilmiştir. Buna göre, tarım sektöründe 2007 ile 2008 arasında toplam sigortalı sayısı pek değişmezken, 2009 Aralık ayı itibariyle 2008’e göre %25’lik bir artışla 84’e çıkmıştır. Sanayi sektörü göz önüne alındığında, 2007-2009 arasında toplam sigortalı sayısı sürekli artmış ve 374’den 525’e yükselmiştir. İnşaat sektörüne bakıldığında ise 2009 yılı Aralık ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %42 oranında bir artış söz konusudur. Hizmetler sektörüne bakıldığında da, benzer bir durum karşımıza çıkmaktadır. Krizin etkilerinin azalmaya başladığı yıllarda hizmetler sektöründe sigortalı sayısında yaklaşık %14 oranında artış gözlenmektedir. Genel itibariyle bütün sektörlerde sigortalı çalışan sayısında krizin hissedilmeye başlandığı 2007 yılından 2008 yılına girerken bir azalma yaşanmakta iken, kriz sonrasında bir artış yaşandığı görülmektedir.

Tablo 11: Türkiye’de İstihdamın Sektörel Dağılımı (Kent, 15+, bin kişi)

Türkiye								
Yıllar	Tarım		Sanayi		İnşaat		Hizmetler	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Kriz Öncesi								
2004	419	295	2.751	674	740	23	6.097	1.504
2005	407	290	2.915	696	846	24	6.273	1.674
2006	370	260	2.952	701	903	34	6.440	1.858
2007	353	244	2.963	717	936	33	6.565	1.950
Kriz Sonrası								
2008	378	270	3.024	721	908	39	6.582	2.087
2009	378	245	2.734	738	893	35	6.608	2.234

Kaynak: www.dpt.gov.tr

Tablo 12: Karaman’da Sektörler İtibariyle Sigortalı Çalışan Sayısı

Yıllar	Karaman							
	Tarım		Sanayi*		İnşaat		Hizmetler**	
	TSS ^b	ÖDD ^c	TSS ^b	ÖDD ^c	TSS ^b	ÖDD ^c	TSS ^b	ÖDD ^c
2007 ^a	66	71	374	368	619	590	728	727
2008 ^a	67	66	399	374	519	619	695	728
2009 ^a	84	88	525	523	737	585	796	791

^a İlgili yılın 12. ayına ait veridir. ^b Toplam Sigortalı Sayısı ^c Önceki Dönemden Devir

*Madencilik ve taş ocaklığı, imalat, elektrik, gaz ve su hizmetlerine ait veriler kullanılmıştır.

**Ulaştırma ve depolama, finans ve sigortacılık faaliyetleri, idari ve destek hizmet faaliyetleri, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet, kültür, sanat, eğlence ve spor faaliyetlerine ilişkin veriler kullanılmıştır.

4. Sonuç ve Öneriler

ABD ekonomisinin finans piyasasında başlayan küresel krizin sektörler arasındaki bağımlılık ve geçişkenlik sonucu reel sektörü de etkisi altına alması kaçınılmazdı. Krizler, ortaya çıkardığı kaotik yapı nedeniyle güven kaybına yol açarak, harcamaların azalmasına ve azalan talebin doğal bir sonucu olarak üretim hacminin daralmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda ekonomik büyüme ve istihdam hacmi önemli oranda gerilemektedir. Nitekim kriz öncesi 2006-2007 yıllarında ortalama %2,4 büyüyen ABD ekonomisinin, kriz döneminde 2008 yılında sadece %0,4 büyürken, krizin asıl yıkıcı etkilerinin yaşandığı 2009 yılında ise %2,4 oranında küçülmesi krizin üretim üzerindeki etkisi açısından dikkat çekicidir. Dünya ekonomisinde GSYH'nin yaklaşık beşte birini üreten ABD'de üretimdeki bu daralmanın doğal bir yansıması olarak işsizlik oranı kriz öncesi %4,6'dan %9,3 seviyesine çıkmıştır. Ekonomide yaşanan bu olumsuz gelişmeler sonucu, ABD'nin yoğun ekonomik ilişkisinin olduğu başta AB olmak üzere Türkiye'nin de yer aldığı birçok ülkede negatif büyüme yaşanmış ve buna bağlı olarak işsizlik oranları önemli ölçüde artmıştır. Örneğin, Türkiye'de 2007 yılında ekonomi %4,7 büyüyüp, işsizlik oranı %10,2 olarak gerçekleşmişken, 2009 yılında yaşanan %4,7 oranındaki küçülmenin ardından işsizlik oranı %14 gibi oldukça yüksek bir düzeye ulaşmıştır.

Bu kapsamda, küresel krizin istihdam üzerindeki etkisinin kriz öncesi ve kriz sonrası veriler ışığında Türkiye ve Karaman ili özelinde incelendiği bu çalışmada elde edilen bulgular şu şekilde sıralanabilir:

- Kriz sonrası takip eden dönemde hem Türkiye, hem de Karaman'da İŞKUR'a yapılan başvurular önceki dönemlere göre iki kattan fazla artış göstermiştir. Ancak 2010 yılının ilk üç ayında ekonomide meydana gelen görece toparlanma sebebiyle başvuru sayısında Türkiye'de %15, Karaman ilinde ise %6 oranında azalma görülmüştür.

- Eğitim durumu ve istihdam arasındaki ilişkiye bakıldığında, 2008-2009 yıllarında hem Türkiye genelinde hem de Karaman'da yapılan başvuruların en çok arttığı kesim okur-yazar olmayanlar grubudur. Diğer taraftan, 2008-2010 yılları arasında yapılan başvurular içerisinde yükseköğretim mezunu sayısı Türkiye'de %63, Karaman'da ise %62 oranında artmıştır.

- Ülkemizde kadınların istihdamdaki payının gelişmiş ülkelere kıyasla oldukça düşük olduğu dikkate alındığında kadınların başvuru sayısının gerek ülke geneli gerekse de Karaman ilinde artış gösterdiği, buna karşın Karaman'daki başvuru sayısının ülke geneline kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür. Nitekim 2009 yılında Türkiye'de kadın başvuru sayısı %48 artarken, Karaman'da ülke genelinin yaklaşık yedi katı yani %336 artmıştır. Kadın başvuru sayısındaki bu artış olumlu bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

- Cinsiyete göre yapılan başvuruların işe yerleştirme oranları incelendiğinde, Türkiye genelinde işe başvuran kadınların işe yerleştirme oranı kriz öncesine nazaran kriz sonrası %83, erkeklerin oranı ise %60 azalmıştır. Buna karşın Karaman'da söz konusu dönemde kadınların

işe yerleştirme oranı %36, erkeklerin oranı %64 azalmıştır. Buna göre Karaman'da kadınlar açısından işe yerleştirmenin azalması bakımından ülke geneline göre daha iyi bir durum söz konusu iken, erkeklerdeki oran yaklaşık olarak birbirine yakındır.

- Türkiye'de istihdamın sektörel dağılımı incelendiğinde, tarım kesiminde çalışan nüfusta kriz öncesi sürekli azalma varken, kriz sonrasında artış yaşanmıştır. Sanayi sektöründe ise 2004-2008 arasında artış, 2009 yılında ise bir önceki yıla göre yaklaşık %11 oranında bir azalma kaydedilmiştir. İnşaat sektöründe istihdamda 2008 yılına kadar bir artış yaşanmış, 2008-2009 yılında ise toplamda 410000 kişilik bir azalma ortaya çıkmıştır. Hizmetler sektörüne bakıldığında, 2004-2009 aralığında istihdamda sürekli bir artış yaşanmış ve 2004 yılında toplam 7601000 olan çalışan sayısı 2009 yılına gelindiğinde 2004 yılına göre yaklaşık %16 oranında artarak 8842000 seviyesine yükselmiştir. Buna göre, özellikle 2009 yılında sanayi, inşaat ve tarım sektöründe çalışan sayısında yaşanan azalmanın nispeten hizmetler sektöründe istihdam edildiği söylenebilir.

- Karaman'da sektörler itibarıyla sigortalı çalışanların durumu incelendiğinde, genelde 2008 yılında bir azalma ve 2009 yılında güçlü bir toparlanma söz konusudur. Tarım sektöründe 2007 ile 2008 arasında toplam sigortalı sayısı pek değişmezken, 2009 Aralık ayı itibarıyla 2008'e göre %25'lik bir artışla 84'e çıkmıştır. Sanayi sektörü göz önüne alındığında, 2007-2009 arasında toplam sigortalı sayısı %40 oranında bir artış kaydederek 374'den 525'e yükselmiştir. Sonuç olarak, Ankara Ticaret Odası (ATO) tarafından kamuoyuna yapılan açıklama, istihdam konusunda uygulanacak politikalarda, sadece istihdamın sayı olarak artırılmasına yönelik değil, aynı zamanda emeğe nitelik kazandırıcı unsurların da göz önüne alınması gerekliliğini net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Acar, M. (2009), "Küresel Finansal Kriz ve Türkiye'ye Etkileri", 18-25. http://xa.yimg.com/kq/groups/18994067/997091522/name/cerceve_dergisi_50_03.pdf, Erişim Tarihi: 27.09.2010
- Altuntepe, N. (2009). "2008 Küresel Krizin Ülkelerin İstihdam Yapısı Üzerine Etkilerinin Dinamik Bir Analizi". SDÜ Vizyoner Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 129-145. <http://edergi.sdu.edu.tr/index.php/sduvd/article/viewFile/1372/1460>, Erişim Tarihi: 04.05.2010
- Apak, S. ve AYTAÇ, A. (2009). Küresel Krizler Kronolojik Değerlendirme ve Analiz. Avcıol Basım Yayın, ,ss., 251. İstanbul.
- Berber, M. (2006). İktisadi Büyüme ve Kalkınma, Derya Kitabevi, 490 s., Trabzon.
- Cecchetti, S. G. (2007). The subprime series, part 1: Financial Crises are not going away. in: The First Global Financial Crisis of the 21st Century. Edited Andrew Felton and Carmen Reinhart. Publ. By the VoxEU.org, Center for Economic Policy Research, 21-25. <http://www.voxeu.org/index.php?q=node/1352>, Erişim Tarihi: 10.02.2010
- CIA (Central Intelligence Agency) World Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>, Erişim Tarihi: 01.10.2010

- Delice, G. (2003), "Finansal Krizler: Teorik ve Tarihsel Bir Perspektif". Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi, Ocak-Haziran, Sayı 20, 57-81. <http://iibf.erciyes.edu.tr/dergi/sayi20/delice.pdf>, Erişim Tarihi: 10.05.2010
- Elmeskov, J. (2009). Press Conference, OECD Economic Outlook, No: 86. November, Paris. http://www.ufi.org/media/membersarea/toolkit/oecd_recovery_update_nov09.pdf, Erişim Tarihi: 04.05.2010
- EUROSTAT (2010). Pocketbooks, Labour Market Statistics, 2009 Edition. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-30-09-149/EN/KS-30-09-149-EN.PDF, Erişim Tarihi: 03.05.2010
- Fischer, I. (1933). "The Debt-Deflation Theory of The Great Depression". *Econometrica*, 1933/1,(4), 337-357. <http://fraser.stlouisfed.org/docs/meltzer/fisdeb33.pdf>, 337-357. Erişim Tarihi: 04.05.2010
- Gökçe, D. (2009). "Almanya'da İşsizlik Yeni Başlamakta!" http://www.aksam.com.tr/2010/10/07/yazar/13787/deniz_gokce/almanya_da_issizlik_yeni_baslamakta_.html, Erişim Tarihi:04.05.2010
- Gurria, A. (2008). "The Global Economy and Turkey: An OECD Perspective.". Remarks by Angel Gurría, OECD Secretary-General, at a joint conference organised by the Turkish Industrialists' and Businessmen's Association (TÜSIAD), the Foreign Economic Relations Board (DEİK) and the Istanbul Stock Exchange Market (İMKB). http://www.oecd.org/document/4/0,3343,en_33873108_33873854_41864580_1_1_1_1,00.html, 28.09.2010.
- Gürsel, S. ve Güner, D. (2010a). "İstihdam Artıyor, İşsizlik Oranı Düşüyor" Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi Araştırma Notu: 10/63. <http://betam.bahcesehir.edu.tr/tr/category/yayinlar/arasnot/page/2/>, Erişim Tarihi: 04.05.2010
- Gürsel, S. ve Aktaş, A. (2010b). "Güçlü Çıkış, Zayıf Temeller" Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi Araştırma Notu: 10/63. <http://betam.bahcesehir.edu.tr/tr/2010/04/guclu-cikis-zayif-temeller/arastirmanotu069-2/>, Erişim Tarihi: 04.05.2010.
- Hatırlı, A.S. ve Çiçek, U. "Küresel Ekonomik Krizin Türk İmalat Sanayi Sektörüne Etkilerinin Analizi". <http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/kalkinma/kalkinma35.pdf>, Erişim Tarihi: 02.02.2010
- IMF, World Economic Outlook Database, October 2010, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/02/weodata/index.aspx>, Erişim Tarihi:11.10.10
- IMF, World Economic Outlook, Rebalancing Growth, April, 2010. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/01/index.htm>, Erişim Tarihi:27.09.2010
- IMF, World Economic Outlook, Crisis and Recovery, April 2009. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2009/01/index.htm>, Erişim Tarihi:01.04.2010
- Iweala-Onkonjo, N. "The Global Financial Crisis and Turkey". Presentation at the High Advisory Council Meeting Organised by Turkish Industrialists' and Businessmen's Association. Bodrum, Turkey. June 18, 2009. http://siteresources.worldbank.org/TURKEYEXTN/Resources/Ngozi_Onkonjo-Iweala_KeynoteAddress_at_TUSIADHighAdvisoryCouncil_June2009.pdf, Erişim Tarihi:04.05.2010
- Karaganov, S.(2008). "The World Crisis-A time For Creation". Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi, Kriz Özel Sayısı. <http://www.mfa.gov.tr/kriz-ozel.tr.mfa>, 44-53. Erişim Tarihi:04.05.2010
- Michael, B.D. (2007). "The crisis of 2007: some lessons from history".Center for Economic Policy Research, 2007, 51-55. <http://www.voxeu.org/index.php?q=node/1352>, Erişim Tarihi: 10.02.2010
- Öz, S. (2009). Kriz Sonrasında İşsizliği Düşürmek Mümkün: Güney Kore Deneyimi. Koç Üniversitesi, Ekonomik Araştırma Forumu, Politika Notu (09-015) www.ku.edu.tr/ku/images/EAF/eaf_pn0915.pdf Erişim Tarihi: 04.05.2010
- Özatay, F.(2009). Finansal Krizler ve Türkiye, İstanbul, Doğan Egmont Yayıncılık, 182 s., İstanbul.
- Özcan, M. (2008). "İrlanda Ekonomisi ve Küresel Ekonomik Kriz". Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi, Mayıs /29. <http://www.mfa.gov.tr/uluslararasi-ekonomik-sorunlar--mayis-2008.tr.mfa> Erişim Tarihi: 29.04.2010
- Özyıldız, R. H. (2009). "Yorum:Krizler". Ercan KUMCU (Ed.), Krizler, Para ve İktisatçılar, İstanbul, Remzi Kitabevi, s.199.
- Reinhart, M.C. ve Rogoff, S.K. (2008). Presentation Paper for the American Economic Association Meetings 2009, in the International Aspects of Financial Market Imperfections Session San Francisco, USA. www.economics.harvard.edu/files/faculty/51_Aftermath.pdf, Erişim Tarihi: 04.05.2010
- Sönmez, M. (2008). "2008 Dünya Kriz ve Türkiye". Petrol-İş Yayınları: 110. Mart 2008. http://www.petrol-is.org.tr/yayinlar/kriz/snmz_kriz.htm#B%C3%B6l%C3%BCm_7, 27.09.2010.
- Uslu, S.(2009). Global Krizin Beşeri Maliyeti: İşsizlik. www.zaman.com.tr/yazar.do?yazino=803370 Erişim Tarihi: 04.05.2010
- Üzeyir, A. (2003). Türkiye'de 1980 Sonrası Dönemde Yaşanan Ekonomik Krizlerin Analizi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel İktisat Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. <http://tez2.yok.gov.tr/> Erişim Tarihi: 28.03.2009
- Yılmaz, D. (2009). "Turkey's Economy and Financial Crisis". Opening Speech by Mr. Durmuş Yılmaz, Governor of the Central Bank of the Republic of Turkey, at The Society for Economic Dynamics Annual Meeting, İstanbul, 1 July 2009. <http://www.bis.org/review/r091029b.pdf> 27.09.2010.
- www.iskur.gov.tr
www.dpt.gov.tr
www.tuik.gov.tr
<http://stats.uis.unesco.org/>
<http://www.escwa.un.org/gsp/glossary/g.html>
<http://www.trt.com.tr/haber/HaberDetay.aspx?HaberKodu=2477642d-311b-4b21-8e3e-4aa48bc59829>, 24.10.2010.